

Regionala utvecklingsförvaltningen
Region Västerbotten
901 89 Umeå

Kulturdepartementet
ku.ko@regeringskansliet.se

Utkast Remissvar Återstartsutredningens betänkande Från kris till kraft – återstart för kulturen (SOU 2021:77), Ku2021/02071

Utredningen Från Kris till Kraft – återstart för kulturen (SOU 2021:778) sammanfattas konsekvenserna av pandemin för såväl lokal, regional som nationell kultur. Utredningen föreslår insatser för återstart, återhämtning och utveckling. Vidare identifierar utredningen nya sätt att tillgängliggöra kultur samt olika strukturella problem skulle kunna lösas genom åtgärder som främjar en robust och hållbar kultursektorn, nu och framgent.

Genom ett digert arbete med dialoger och faktahämning, från kulturens olika delar, tydliggörs hur kultursektorn och dess aktörer drabbats av pandemin och potentiella följder av denna. Utredningen visar också på hur kultursektorn inom vissa delar redan innan pandemin var eftersatt och konsekvenser av detta, något som tydliggör behovet av ökade medel till kulturen.

Allmänna synpunkter

Region Västerbotten delar i allt väsentligt utredningens breda anslag när det gäller bedömningar och förslag av insatser för att återstarta, stärka och utveckla kultursektorn. Utredningens representation av aktörer inom kulturens alla delar har resulterat i en välarbetad genomlysning av kulturområdet på nationell, regional och lokal nivå. Inspelen visar väl på de möjligheter, utmaningar och behov som finns inom samhällsområdet. Hur vida behoven är en effekt av pandemin eller om det är en effekt av ett samhällsområde som på olika sätt behövs stärkas under lång tid, i synnerhet ekonomiskt, varierar. För att åtgärda de strukturella problem som är kopplade till urholkningen av kulturens finansiering krävs permanenta och återkommande ökningar av kulturens grundfinansiering. Detta möjliggör att Sverige har ett starkt, hållbart och oberoende kulturliv i alla delar av landet.

Region Västerbotten anser att utredningen synliggör de många behov av förstärkning som finns inom kulturlivet och betydelsen av att dessa typer av förstärkningar görs i syfte att stärka kulturlivet och dess aktörer, nu som framgent.

Särskilda synpunkter

Nedan anger Region Västerbotten sina särskilda synpunkter på utredningens förslag. Inledningsvis ges synpunkt på kapitel 5. Utvecklingsområden för samhällsmålet där vi anser att det saknas åtgärder och insatser kopplade till bedömningarna som görs.

5. Utvecklingsområden för samhällsmålet

I kapitel 5 i utredningen så belyses utvecklingsområden för att nå samhällsmålet om att "kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling". Detta är särskilt relevant i

Västerbotten som står inför en utveckling som präglas av nyindustrialisering och stor samhällsomställning av boende och livsmiljöer.

I utredningen så konstaterar man under rubriken

“Gestaltad livsmiljö bidrar till attraktiva och hållbara samhällen 5.5.2” att staten sedan länge finansierar kunskapsnoder i såväl Malmö, Stockholm och Göteborg. Norra Sverige är däremot en vit fläck på kartan. Förslagsvis bör en kunskapsnod även finnas i norra Sverige, särskilt under de nu väl kända omständigheterna.

I kapitlet “Offentlig konst är ett utvecklingsområde 5.5.3” så beskriver utredningen en idé kring att statliga bolag bör investera 1 % av vinsten i offentlig konst och attraktiva livsmiljöer utanför storstadsområden och i landets glesbygd. Skulle även lokalt verksamma konstnärer involveras i sådana upphandlingsprocesser skulle det ytterligare gynna konstnärers möjligheter att vara verksamma i hela landet. Idén backas tyvärr inte upp av några sådana skarpa förslag på en tillämpning av 1 procentsregeln.

6. Nya sätt att tillgängliggöra kultur

Region Västerbotten vill särskilt uppmärksamma utredningens bedömning kring tillgängliggörande av kultur, en bedömning som vi också delar men där konkreta förslag saknas. Utredningens bedömning: “Mindre kulturaktörer saknar ofta resurser i form av tillgång till fungerande lokaler, digital teknik, kompetens och plattformar för fortsatt digital produktion och tillgängliggörande av kultur.” En idé som lyfts och som också är av avgörande betydelse är bedömningen att “stöd till kulturen bör stimulera ökad samverkan mellan institutioner och fria utövare.”. Det samspelet kan vara av avgörande betydelse och det för bör skrivas in i särskilda framtida insatser samt följas upp.

7. Regionens kommentarer på utredningens förslag

7.2.1 Återstartstipendier

Region Västerbotten ser positivt på återstartstipendier i syfte att stödja och främja konstnärer under pandemin. Region Västerbotten anser dock att det kan vara av värde att dessa kompletteras med en finansiering som kan bidra till att region, kommun och näringsliv kan anställa/arvodera konstnärer för uppdrag så länge stipendierna inte är pensionsgrundande och inte del av trygghetssystemet. Vi ser redan goda exempel på detta idag, bland annat hos Region Västernorrland: <https://www.rvn.se/sv/Utveckling/Kultur-och-bibliotek/konst-vasternorrland/konstresurser-i-vasternorrland/konstnar-i-kommun/>

7.2.2 Återstart-och utvecklingsstöd för en starkare kultursektor

Region Västerbotten delar utredningens problemformuleringar bakom förslaget att förstärka anslagen (1:6) årligen med 100 miljoner kronor 2022-2023. Region Västerbotten anser dock att satsningen inte är tillräcklig för att innefatta samtliga punkter i utredningens förslag. Region Västerbotten anser inte heller att summan är proportionerlig i relation till att möta och åtgärda de utmaningar som uppkommit på grund av att kultursektorn ekonomiskt utarmats under lång tid.

7.2.2 Samisk kultur

Utredningen har i kapitel fyra fokuserat på delaktighetsmålet, men perspektiv som berör nationella minoriteter knappt återfinns. Vid framtagandet av remissen har utredningen varit i kontakt med Sametinget och delgivits rapporten "pandemins effekter på det samiska kulturlivet" (antagen av Sametinget 2021-08-30). Region Västerbotten delar rapportens analys och slutsats och menar att det finns ett behov av att stärka urfolket samernas förmåga att skapa och utveckla sin kultur i enlighet med sin vision om att ett samiskt konst- och kulturliv ska utgå ifrån egna värdeskalor och premisser, samt värderas likvärdigt som majoritetssamhällets konst och kultur. Utredningens förslag att utöka anslaget (1:2 ap.5) till Sametinget med 2.5 miljoner kronor anser Region Västerbotten vara undermåligt. Region Västerbotten föreslår att det kristöd som getts till samisk kultur, utöver grundbudgeten, permanentas samt räknas upp med 2.5 miljoner kronor för att möjliggöra en tillväxt av samisk kultur i hela landet.

7.2.3 Kulturcheckar som stimulansstöd

Region Västerbotten motsätter sig förslaget och menar att medlen i stället bör fördelas ut inom den kulturella infrastrukturen i syfte att möjliggöra för alla, inte enbart vissa grupper, att ta del av stödet. Region Västerbotten anser att det finns en risk att det redan är de som är kulturaktiva som kommer ta del av stödet och att delaktighetsmålet missas vid en sådan fördelning.

7.3.3 Stärk kultursamverkansmodellen

Region Västerbotten vill understryka vikten av kultursamverkansmodellen finansiellt stärks. Där möjligheten till utveckling inom områden med svag regional infrastruktur men även utveckling av nya verksamheter, som inte sker på bekostnad av befintlig verksamhet som byggts upp under lång tid, är särskilt angeläget.

7.3.4 Stöd till civilsamhället och kulturarrangörer

Civilsamhällets centrala roll för tillgängliggörande av kultur och därmed bidrag till delaktighetsmålet behöver få stärkta förutsättningar för att tillgängliggöra kultur i såväl tätort som landsbygd. En aspekt som återfinns i såväl Region Västerbotten kulturplan (2020-2023) som i de norra länens gemensamma positionspaper Kultur i Norr. Detta belyses också återkommande av kulturansvariga tjänstepersonerna på kommunal nivå vilka återkommande betonar vikten av civilsamhällets insatser vad berör skapande och tillgängliggörande av kultur. Region Västerbotten menar att Kulturrådets bidragsgivning inom anslag 1:2 bör öka med mer än utredningens förslag på 3.5 miljoner kronor i syfte att stärka såväl civilsamhället som kulturen i tätort som på landsbygd

7.7.2 Fördela exportstöd

Region Västerbotten har, i samverkan och genom projektsamarbeten med Region Norrbotten, under en tioårsperiod bedrivit exportstödjande insatser för SME-företag, inom definitionen av KKN. Region Västerbotten anser, av erfarenhet, att denna typ av satsningar bör inkludera näringslivet och då genom myndigheter i form av Tillväxtverket (och Vinnova) i samverkan med myndigheter inom kulturområdet (Kulturrådet). Region Västerbotten menar att ett gediget arbete mellan

myndigheterna skulle kunna utgöra ett bra stöd till kreatörer. Med anledning av det bedömer Region Västerbotten att om syftet med insatsen är att permanenta ett samarbete mellan myndigheter/samhällsområden krävs mer ekonomiska medel än utredningen föreslår (5 miljoner kronor). Region Västerbotten ser också att ett sådant stöd bör tillfalla såväl regional som kommunal nivå.

7.8.1 och 7.8.2 Stärk kulturskolan Kultur i Skolan

Förslag på ny text: Kommunerna i Västerbotten betonar återkommande vikten av kulturskolornas verksamhet och kulturskolan utgör ofta en central del av kommunernas prioriterade satsningar på kultur utanför det som är lagstadgat. Kulturskolorna har också tydliga band till den regionala nivån genom bl.a. främjandeverksamheten men de bidrar även till att ökade anställningsmöjligheter för fria professionella kulturskapare. Det är också en av de platser där det ges möjlighet att nå barn och unga, oavsett socioekonomisk bakgrund.

Region Västerbotten lämnade remissvar på Kulturskoleutredningen 2016:69. I remissvaret betonades ett behov av en regional samordning i likhet med den regionala samordning som finns inom biblioteksväsendet och då med tillräckliga resurser för att säkerställa verklig utveckling. Behovet kvarstår och återkommer i dialoger med kommunernas företrädare. Vad berör denna utredningens förslag så ställer sig Region Västerbotten bakom förslaget om att stötta kulturskolorna, men även förslaget om en ny kulturskoleutredning.

7.9 Bredda deltagandet och minska snedrekryteringen i kulturlivet

Snedrekryteringen till konstnärliga högskolor börjar inte vid ansökningar till högskolan. En avgiftsfri kulturskola med utbud från alla konstformer och en utökning av de estetiska ämnena i grundskolan är grunden för kultursektorns rekrytering framåt.

Region Västerbotten anser att en avgiftsfri kulturskola med ett brett utbud av konstformer tillsammans med en utökning av estetiska ämnen i grundskolan skulle kunna bidra till att öka jämlikheten och råda bot på den snedrekrytering som idag sker till konstnärliga högskolor.

Region Västerbotten